

HE 144/2017 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi joukkoliikennelaki (869/2009), rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annettua lakia (1664/2009) ja liikenteen palveluista annettua lakia (320/2017).

Esityksessä ehdotetulla lailla joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta laajennettaisiin julkisen liikenteen toimivaltaisena viranomaisen toimivan Helsingin seudun liikenne kuntayhtymän määrittelyä, koska sen toimivalta-alue on laajentumassa Siuntion ja Tuusulan kuntien alueelle. Esityksellä muutettaisiin lisäksi rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain 59 §:n siirtymäsäännöstä, joka edellyttää ennen 1 päivänä tammikuuta 2013 koulutuksensa aloittaneelta liikenneturvallisuustehtävissä toimivalta lupakirjaa tai kelpoisuuskirjaa ja lisätoimintavainojen yhteentoimivuutta koskevan liikenteen palvelusta annetun lain III osan 2 luvun 2 §:ää. Esitys liittyy hallituksen esitykseen liikenteen palveluista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi. Esitys annetaan erillisenä, koska nämä muutosehdotukset ovat kiireellisiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1 Laki joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta

Joukkoliikennelain (869/2009) 12 §:ssä säädetään reittiliikenneluvan myöntävistä toimivaltaisista viranomaisista. Pykälän 3 momentissa vahvistetaan seudulliset toimivaltaiset viranomaiset, näiden joukossa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Keravan, Kirkkonummen, Sipoon ja Vantaan kuntien muodostamalla alueella. Pykälän 3 momenttia esitetään muutettavaksi niin, että Helsingin seudun liikenne kuntayhtymän toimivalta esitettäisiin jatkossa yleisemmässä muodossa viittaamalla kuntayhtymän perussopimukseen. Siuntio ja Tuusula ovat liittymässä Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymään 1.1.2018 alkaen. Koska kuntayhtymän alue saattaa myös jatkossa laajentua, laissa ei enää Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän osalta lueteltaisi jäsenkuntia nimeltä vaan sen sijaan todettaisiin kuntayhtymän toimialueen määräytyvän sen kuntalain (410/2015) 56 §:ssä tarkoitetun perussopimuksen mukaisesti. Tällöin välttyttäisiin tarpeelta tehdä lakiin muutoksia aina silloin, jos kuntayhtymään liittyy uusia jäsenkuntia.

Joukkoliikennelaki kumotaan 1.7.2018 alkaen liikenteen palveluista annetulla lailla (320/2017). Koska Siuntio ja Tuusula liittyvät kuntayhtymään jo 1.1.2018 alkaen eli ennen liikenteen palveluista annetun lain voi-maantuloa, on muutos tehtävä sekä joukkoliikennelakiin että liikenteen palveluista annettuun lakiin. Liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta on annettu laajempi hallituksen esitys. Koska joukkoliikennelain muutos olisi saatava voimaan jo 1.1.2018, esitetään tämä muutos tehtäväksi erillisenä.

1.2 Laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain 59 §:n muuttamisesta

Rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain (1664/2009, *kelpoisuuslaki*) 59 §:n 4 momentin mukaan ennen 1.1.2013 koulutuksensa aloittaneella liikenneturvallisuustehtävissä toimivalla on oltava joko kelpoisuuskirja tai lupakirja ja lisätodistus viimeistään 31.12.2017. Liikenteen palveluista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta annetussa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että muita liikenneturvallisuustehtäviä kuin liikkuvan kaluston kuljettamista tekeviltä ei enää vaadittaisi viranomaisen myöntämää lupaa eli kelpoisuuskirjaa. Vastaavasti kuljettajalta ei enää nykykäytännön mukaisesti edellytettäisi lupakirjaa ja lisätodistusta silloin, kun kuljettaminen olisi hyvin pienimuotoista ja paikallista. Koska tällaisia lupia edellyttävien tehtävien määrä on vähentymässä, ehdotetaan, että siirtymäaikaa jatkettaisiin 29.10.2018 saakka, jotta ne rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä tehtävissä nykyään toimivat, joita velvoite hakea henkilölupaa ei enää jatkossa koskisi, eivät joutuisi nykyisen siirtymäajan puitteissa hakemaan lupaa.

Velvoite hakea veturinkuljettajan lupakirjaa ja lisätodistusta liittyy vetureita ja junia rautateillä yhteisössä ajavien veturinkuljettajien hyväksymisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/59/EY (*veturinkuljettajadirektiivi*) täytäntöönpanoon. Kuljettajilla on oltava veturinkuljettajadirektiivin mukaisesti lupakirja ja lisätodistus 29.10.2018 mennessä. Liikenteen palveluista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskeva hallituksen esitys ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.7.2018. Muutoksella kumottaisiin kelpoisuuslaki koko-

naisuudessaan. Nyt tarkasteltavaa siirtymäaikaa ehdotetaan kuitenkin pidennettäväksi tuohon veturinkuljettajadirektiivin sallimaan 29.10.2018 saakka siltä varalta, että liikenteen palvelulain muutosten käsittely veisi odotettua enemmän aikaa.

Koska nykyinen siirtymäaika päättyy 31.12.2017, sen siirtämistä koskeva lainmuutos tulisi saada voimaan viimeistään samana päivänä.

1.3 Laki liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n muuttamisesta

Liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi: 1) hankkia vähintään perushintaisen kertamatkaan oikeuttavan lipputuotteen johon perustuvan matkustusoikeuden on oltava todennettavissa helpolla tavalla yleiskäyttöisen teknologian avulla; tai 2) varata yksittäisen matkan tai kuljetuksen, jonka täsmällinen hinta ei ole tiedossa palvelun alkaessa tai joka muusta syystä sovitaan maksettavaksi palvelun päättymisen jälkeen.

Momenttiin lisättäisiin johdantolauseeseen sanat ”ilman käyttöä rajoittavia ehtoja”. Kyseessä on säännöksen täsmäntäminen, sillä alunperinkin tavoitteena on ollut että rajapinta tulee toteuttaa avoimena ohjelmointirajapintana. Avoimuus tarkoittaa sitä, että rajapinnan kautta on voitava hankkia kertamatka ilman, että rajapinnan avaamiseen velvoitettu toimija asettaa muita kuin tavanomaisia rajapinnan käyttämiseen liittyviä tietoturvaan, kirjautumiseen ja tunnistautumiseen liittyviä ehtoja tai kriteereitä. Luvun 4 §:ssä oleva säännös koskee sanamuotonsa mukaisesti sitä, että pääsy tietoihin ja tietojärjestelmiin ja pääsyn toteuttamiseksi mahdollisesti tarvittavat tukipalvelut, käyttöehdot, ohjelmistot, lisenssit ja muut tarvittavat palvelut on tarjottava oikeudenmukaisin, kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. Kyse on siis rajapinnan käyttöön mahdollisesti liittyvistä käyttöehdoista ja muista vastaavista seikoista, ei tavanomaisista sopimusehdoista, joiden nojalla avaamisveloitteen kohteena oleva toimija voisi esimerkiksi rajoittaa jälleenmyyntiä tai asettaa vaatimuksia rajapinnan kautta lippuja välittävän toimijan liiketoimintamallille tai sovelluksille.

1.4 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy hallituksen esitykseen liikenteen palveluista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi. Esitys annetaan erillisenä, koska nämä muutosehdotukset ovat kiireellisiä.

2 Lakiehdotusten vaikutukset

2.1 Joukkoliikennelain 12 §:n muutos

Tuusulan ja Siuntion kunnat ovat hakeneet Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän jäsenyyttä 1.1.2018 alkaen. HSL:n hallitus on hyväksynyt kuntien hakemuksen ja HSL:n nykyiset jäsenkunnat ovat hyväksyneet kuntalain 57 §:n mukaisesti kuntayhtymän perussopimuksen muutettavaksi siten, että Siuntion ja Tuusulan kunnista tulisi kuntayhtymän jäsenkuntia 1.1.2018 alkaen. HSL:n yhtymäkokous on käsitellyt perussopimuksen muutoksen. Muutoksella HSL:lle siirrettäisiin Uudenmaan ELY-keskuksen julkisen liikenteen järjestämiseen liittyviä tehtäviä Siuntion ja Tuusulan kuntien osalta. HSL on tuottanut selvityksen kehyskuntien liit-

HE 144/2017 vp

tymisen vaikutuksista vuonna 2010

(https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_julkaisu_17_2010_netti.pdf).

Tuusulan ja Siuntion kuntien kannalta HSL-jäsenyydessä on kyse Euroopan unionin palvelusopimusasetuksen mukaisen toimivaltaisen viranomaisen muutoksesta, joukkoliikenteen matkalippu- ja taksajärjestelmän muuttamisesta, joukkoliikenteen suunnittelun ja hankinnan toteuttamisen muuttamisesta, kunnan alueella käytettävistä joukkoliikenteen tietoteknisistä järjestelmistä, kunnan osallistumisesta joukkoliikenneinfrastruktuuriin rahoitukseen HSL-jäsenkuntien alueella sekä Helsingin seudun liikennejärjestelmän suunnitteluun liittyvästä kunnan roolin muutoksesta.

Tuusula ja Siuntio liittyvät HSL-alueen lippujärjestelmään, joka mahdollistaa kuntien joukkoliikenteen järjestämisen nykyistä kustannustehokkaammalla tavalla. Joukkoliikenne voidaan järjestää HSL-alueen raideyhteyksiin tukeutuen, kun lipputuote on yhtenevä kaikkien joukkoliikennemuotojen kesken. Kustannustehokas joukkoliikenteen järjestämistapa mahdollistaa Tuusulan ja Siuntion joukkoliikennetarjonnan parantamisen erityisesti hiljaisen ajan liikenteessä iltaisin sekä viikonloppuisin.

HSL-jäsenyyden kustannuksia Tuusulan kunnalle arvioidaan syntyvän noin 3,04 milj. € vuodessa. Arvion mukaan noin 480 000 € tästä syntyy HSL-jäsenyyden kiinteistä kustannuksista ja muut kulut syntyvät liikenteen operoinnista sekä kunnan osallistumisesta HSL-alueen joukkoliikenneinfrastruktuuriin rahoitukseen. Lisäksi HSL-jäsenyys edellyttää peruspääoman kerta-luonteista maksua, joka on arvioilta noin 320 000 €.

Siuntion kunnalle HSL-jäsenyyden kustannuksia on arvioitu syntyvän noin 550 000 € vuodessa, joista 50 000 € syntyy HSL-jäsenyyden kiinteistä kustannuksista ja muut kulut liikenteen operoinnista, sekä kunnan osallistumisesta HSL-alueen joukkoliikenneinfrastruktuuriin rahoitukseen. HSL-jäsenyyden peruspääoma Siuntion kunnan osalta on arviolta noin 51 000 €.

HSL:n toimivalta-alueen laajenemisen arvioidaan johtavan myös Tuusulan ja Siuntion kunnallisverotulojen kasvuun, koska HSL:n kausilipun hinta pienentää tehtävien työmatkavähennysten määrää kunnallisverotuksessa.

Muutoksen arvioidaan parantavan Siuntion ja Tuusulan liikenneyhteyksiä ja mahdollistavan siten väestön ja elinkeinotoiminnan kasvun.

Kokonaisuutena suunniteltu julkinen liikenne voi tehostaa koululaiskuljetusten ja muiden lakisääteisten julkisesti rahoitettujen kuljetusten järjestämistä, minkä arvioidaan tuottavan säästöä kunnille. Junaliikenteen ja bussiliikenteen matkustajamäärien paremman palvelutason ja halvempien lipunhintojen aikaansaaman kasvun oletetaan tuottavan korkeamman käyttöasteen ja alemmat julkisen tuen yksikkökustannukset.

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymään liittyvien kuntien tontinmyynti- ja vuokratulojen arvioidaan lisääntyvän, kun kunnan houkuttelevuus paranee julkisen liikenteen palvelutason kohentumisen myötä ja lisää asuntorakentamista. Siuntiolle kuntayhtymään liittyminen tuo mahdollisuuden järjestää junaliikennettä kuntakeskuksen ja Helsingin välille. Ilman raideliikenteen jatkumista kuntakeskus todennäköisesti siirtyisi pois asemanseudulta meren ja kantatien varteen tukeutuen tieliikenteeseen, mikä aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia. Lisäksi rai-

deliikenteen loppuminen ja henkilöautoliikenteen lisääntyminen olisi haitallista kestävän kehityksen ja liikenneturvallisuuden kannalta.

2.2 Kelpoisuuslain 59 §:n muuttaminen

Hallituksen esitykseen sisältyvän 59 §:n mukainen siirtymäsäännös takaisi sen, että muiden rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävissä työskentelevien kuin liikkuvan kaluston kuljettajien ei tarvitsisi hakea lupakirjaa, kelpoisuuskirjaa tai lisätodistusta 1.1.2018 ja 30.6.2018 väliselle puolen vuoden ajanjaksolle. Heiltä lupaa koskeva vaatimus poistuisi kokonaan 1 heinäkuuta 2018 alkaen, jos liikenteen palveluista annetun lain muuttamista koskeva lakiesitys hyväksytään eduskunnassa. Vaikka tällaisten kelpoisuuksien määrä on melko vähäinen verrattuna liikkuvan kaluston kuljettajien lupakirjojen määrään, on perusteltua, että yritysten ja muiden rautatiealan toimijoiden liikenneturvallisuustehtävissä työskenteleviä ei veloitettaisi hakemaan lyhyelle siirtymäajalle lupa- tai kelpoisuuskirjaa. Näin säästetään yritysten ja muiden rautatiealan toimijoiden hallinnollista työtä ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Myös Liikenteen turvallisuusvirasto välttyy hakemusten käsittelyyn liittyvältä hallinnolliselta lisätyöltä.

Liikenteen turvallisuusvirasto on julkaissut rautateiden kelpoisuussääntelyn uudistamisesta laajemman vaikutusten arvioinnin (Liikenteen turvallisuusviraston julkaisuja 5-2016, https://www.trafi.fi/filebank/a/1459415880/499683e21d1b992e52fc2fa9cb743c7c/20196-Vaikutusten_arviointi_-_Rautateiden_kelpoisuussaantelyn_uudistaminen.pdf).

2.3 Liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n muuttaminen

Muutoksen tarkoituksena ei ole muuttaa säännöksen asiallista sisältöä, vaan ainoastaan täsmentää sitä niin, ettei sen tulkinnasta pääse syntymään epäselvyyttä. Muutoksella ei siten ole itsenäisiä vaikutuksia.

Liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 § astuu voimaan 1.1.2018. Täsmennetyt säännökset olisi syytä tulla voimaan samana ajankohtana.

3 Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu liikenteen palveluista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskevan hallituksen esityksen yhteydessä. Koska nämä lakimuutokset ovat muita ehdotettuja muutoksia kiireellisempiä, annetaan näistä oma esitys.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2018. Siuntio ja Tuusula liittyvät tällöin Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymään ja kelpoisuuslain mukainen tässä esityksessä tarkasteltavana oleva siirtymäaika päättyy.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkoliikennelain (869/2009) 12 §:n 3 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1503/2015, seuraavasti:

12 §

Reittiliikenneluvan myöntävät viranomaiset

Seudullinen kunnallinen viranomainen myöntää luvan yksinomaan toimivalta-alueellaan harjoitettavaan reittiliikenteeseen. Seudullisia kunnallisia viranomaisia ovat:

1) Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä perussopimuksensa mukaisten jäsenkuntien muodostamalla alueella;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201 .

2.

Laki

rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain 59 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain (1664/2009) 59 §:n 4 momentti seuraavasti:

59 §

Siirtymäsäännökset

Liikenneturvallisuustehtävässä toimivalla on oltava kelpoisuuskirja viimeistään 29 päivänä lokakuuta 2018. Ennen 1 päivää tammikuuta 2013 koulutuksensa aloittaneella kuljettajalla on oltava lupakirja ja lisätodistus viimeistään 29 päivänä lokakuuta 2018.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 201   .

3.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) III osan 2 luvun 2 §:n 1 momentin johdantokappale seuraavasti:

2 §

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuus

Tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi ilman käyttöä rajoittavia ehtoja:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

1.

Laki

joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkoliikennelain (869/2009) 12 §:n 3 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1503/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Reittiliikenneluvan myöntävät viranomaiset

Reittiliikenneluvan myöntävät viranomaiset

Seudullinen kunnallinen viranomainen myöntää luvan yksinomaan toimivalta-alueellaan harjoitettavaan reittiliikenteeseen. Seudullisia kunnallisia viranomaisia ovat:

1) Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Keravan, Kirkkonummen, Sipoon ja Vantaan kuntien muodostamalla alueella;

Seudullinen kunnallinen viranomainen myöntää luvan yksinomaan toimivalta-alueellaan harjoitettavaan reittiliikenteeseen. Seudullisia kunnallisia viranomaisia ovat:

1) *Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä perussopimuksensa mukaisten jäsenkuntien muodostamalla alueella;*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201 .

2.

Laki

rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain 59 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain (1664/2009) 59 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

59 §

59 §

Siirtymäsäännökset

Siirtymäsäännökset

Ennen 1 päivää tammikuuta 2013 koulutuksensa aloittaneella liikenneturvallisuustehtävässä toimivalla on oltava kelpoisuuskirja tai lupakirja ja lisätodistus viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2017.

Liikenneturvallisuustehtävässä toimivalla on oltava kelpoisuuskirja viimeistään 29 päivänä lokakuuta 2018. Ennen 1 päivää tammikuuta 2013 koulutuksensa aloittaneella kuljettajalla on oltava lupakirja ja lisätodistus viimeistään 29 päivänä lokakuuta 2018.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 201_____.

3.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) III osan 2 luvun 2 §:n 1 momentin johdantokappale seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuus

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuus

Tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi:

Tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi *ilman käyttöä rajoittavia ehtoja*:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 201.